

OBSAH :

EKONÓMIA :

Nie viac kapitálu, ale vhodný kapitál
Steven Horwitz

VZDELÁVANIE :

Kto nečíta, nevie. Kto číta, nerozumie?
Zuzana Zimenová

SAMOSPRÁVA :

Sebaodmeňovanie bez bázne a hany
Dušan Sloboda

EURO :

Tragédia eura
Philipp Bagus

NIE VIAC KAPITÁLU, ALE VHODNÝ KAPITÁL

Steven Horwitz

Zo všetkých jedinečných príspevkov rakúskej ekonomickej školy nie je žiadny tak významný ako teória kapitálu. Mnohí ekonómovia zvyčajne dezinterpretujú túto teóriu.

Vedie to k mnohým nedorozumeniam, a to najmä v dvoch sporných otázkach, ktoré definovali rakúsku ekonomiu v dvadsiatom storočí, myslím tým diskusiu o ekonomickej kalkulácii v socializme a diskusiu medzi Hayekom a Keynesom. Dokonca i dnes ekonómovia hlavného prúdu vykladajúci rakúsku teóriu obchodného cyklu nechápu tieto otázky.

Predstavitelia rakúskej školy začínajú definovanie kapitálu slovami Israela Kirznera ako „nedokončené plány“. Kapitál sú všetky časti podnikateľského plánu, ktoré je potrebné skombinovať, aby vyprodukovali konečný produkt, vrátane práce (nazývanej tiež ako „ľudský kapitál“), strojov, surovín a nehmotného majetku ako napríklad obchodné procesy, ktoré spoločnosť používa alebo jej vzťahy s dodávateľmi.

Keď sa pozrieme na kapitál takýmto spôsobom, dokážeme rozpoznať, že kapitálové statky sú heterogénne záležitosti. Kapitál nie je ako vedro vody, z ktorého vieme naberať identické poháre. Kapitálové statky vrátane ľudského kapitálu majú obmedzený počet špecifických použití, na ktoré sa môžu použiť. Tak ako to uviedol Peter Boettke, kapitál nie je plastelína, ktorá môže byť formovaná do akéhokoľvek tvaru. Je skôr ako kocky lega, ktorých viacúčelovosť je vymedzená veľkosťami, tvarmi a vzájomnými prepojeniami dielov.

Predstavitelia rakúskej školy hovoria o potrebe kapitálu byť „komplementárnym“ k inému kapitálu z dôvodu, aby pomohol vytvoriť ucelený produkčný plán. Producent musí mať vhodný kapitál, to znamená kapitál, ktorý by „do seba zapadal“. Dôležitá súvislosť je, že „viac“ kapitálu nie je vždy lepšie riešenie. To, čo spoločnosť potrebu-

je, sú špecifické súčasti, ktoré do seba zapadajú, nestačia len duplikáty toho, čo už k dispozícii majú.

Komplementy alebo substitúty?

Spomeňme príklad zo športových správ: prestup LeBrona Jamesa do klubu NBA Miami Heat. Na prvý pohľad to vyzerá byť ako veľká posila pre Heat, keďže majú teraz dvoch z najlepších hráčov v lige – Jamesa a Dwyana Wade (a pravdepodobne tretieho Chrisa Boshu). Z ekonomickeho hľadiska sa zdá, že Heat budú „produktívnejší“, keďže získali veľmi produktívny ľudský kapitál vo forme Jamesa. Avšak, z pohľadu rakúskej školy sa núka otázka, ktorú vzniesol aj Tyler Cowen: Dopĺňajú sa James s Wadeom alebo sú len náhradníkmi jeden druhého? Ak hrajú príliš podobným štýlom, budú sa dopĺňať

Cesta k ekonomickeému uzdraveniu nie je len otázkou väčšej spotreby a väčších investícií

spôsobom, ako je to potrebné v prípade kapitálových statkov? Často najlepšie tímy v športe sú tie, ktoré dokážu nájsť dobrých „tímových hráčov“, ktorí dopĺňajú jedného alebo dvoch vynikajúcich hráčov.

Ak James a Wade napríklad nedokážu hrať dostatočne dobre v defenzíve alebo budú chcieť obaja príliš dlho držať loptu a nikto iný ich v defenzíve nebude môcť nahradiť alebo sa pohybovať dobre bez lopty, nastane chyba v stratégii hry. Produktívny kapitál nie je užitočný, ak len nahrádza už vlastnené kapitálové statky, ktoré sú potrebné pre vyprodukovanie výsledku, a nie je ich doplnkom. Kapitál je produktívny vtedy, ak je komplementárny k ostatným zložkám výroby.

Všetky tieto argumenty sú nesprávne interpretované kritikmi rakúskeho zdôvod-

nenia ekonomickej recesie. Predstavitelia rakúskej školy tvrdia, že počas ekonomickeho boomeru inflácia tlačí úrokové miery nadol, tým spôsobuje *mylné alokované investície* (pozn. ed.: umelé zníženie úrokových mier pod prirodzenú (trhovú) úrokovú mieru má podľa predstaviteľov rakúskej školy za následok, že novovytvorené peniaze sú investované do nerentabilných oblastí), keďže podnikatelia spúšťajú výrobný proces s mnohými štádiami kapitálu medzi vstupmi a výstupmi (ovplyvnený umelo zníženými úrokovými mierami). Pracovná sila je následne alokovaná tiež do týchto odvetví.

Nie je to spôsobené nadmerným investovaním kapitálu, ale chybnou kombináciou kapitálu. Tento rozdiel je ľahké prehliadať pri nepochopení rôznorodosti kapitálu.

Vysvetľuje to tiež, prečo cesta k ekonomickeému uzdraveniu nie je len otázkou väčšej spotreby a väčších investícií vo všeobecnosti. Kapitál a pracovná sila potrebujú reštrukturalizáciu, aby sa prispôbili novým podmienkam trhu po krachu. Nalievanie väčšieho množstva kapitálu firmám nepomôže. Nepomôžu ani vládne dotácie a iné vládne výdavky v objeme biliónov dolárov. Iba trh dokáže odhaliť potrebné kapitálové statky a druh pracovnej sily potrebnej pre podnikateľské plány, ktoré uspejú v súčasnej ekonomike.

Nepotrebujeme „viac“ kapitálu a pracovnej sily. Potrebujeme „vhodný“ kapitál a pracovnú silu. Zistenie toho, čo je vhodné, je to, čo trh robí lepšie ako iné alternatívy.

Autor je profesor ekonomie na St. Lawrence University. Na pozvanie KI prichádza v dňoch 13. a 14. januára 2011 prednášať do Bratislavy a Banskej Bystrice v rámci cyklu CEQLS.

Prevzaté z magazínu Freeman. Preložil Ľuboš Mikuška, spolupracovník KI.

KTO NEČÍTA, NEVIE. KTO ČÍTA, NEROZUMIE?

Zuzana Zimenová

Výsledky medzinárodného testovania PISA, zameraného na hodnotenie úrovne čitateľskej, matematickej a prírodovednej gramotnosti 15-ročných žiakov, Slovensko opakovane zahanbujú. Odhaľujú veľké problémy našej dospievajúcej mládeže vo viacerých oblastiach, najmä však v oblasti porozumenia textu a spracúvania informácií, čo môže mať vážne dôsledky nielen pre ich budúci dospelý život, ale pre celú spoločnosť.

Podpriemerné výkony našich žiakov v testovaní čitateľskej gramotnosti napríklad naznačujú, že na Slovensku dospieva generácia povrchných občanov, ktorí budú mať veľmi nízke právne povedomie. Ak nebudú rozumieť zložitém zákonným normám, môžu mať i nižší prah tolerancie k obchádzaniu zákona. Zároveň nám tu dorastá generácia príliš dôverčivých spotrebiteľov, ktorí sa nebudú vedieť orientovať v rozmanitých ponukách. Nebudú si vedieť vybrať, správne sa rozhodnúť a odhadnúť svoje možnosti. A na spoločenskú scénu vstúpi generácia naivných voličov, ktorí nebudú vedieť odlišiť populistické frázy od hodnotovej politiky. To všetko sú možné dôsledky nepriaznivých výsledkov slovenských žiakov v čitateľskej gramotnosti, ktoré môžu mať oveľa závažnejšie dopady, ako toľko omieľané podpriemerné umiestnenie Slovenska v tabuľkách úspešnosti jednotlivých krajín.

Čo hovorí PISA

Slovenskí žiaci bez problémov pochopia a zreprodukurujú jednoduché príbehy, návody, či príkazy, nerozumejú však zložitejším textom, ktoré od nich vyžadujú vlastný úsudok. Zlyhávajú pri porovnávaní viacerých alebo protichodných informácií a nedokážu ich samostatne doplniť z ďalších informačných zdrojov. Nevedia pracovať s nesúvislými textami, s tabuľkami a grafmi. Nie sú schopní vnímať viacero významových vrstiev, zasadiť prečítané do širšieho kontextu, kriticky ho zhodnotiť, ani si z neho vytiahnuť informácie, ktoré im môžu uľahčiť život v každodennej praxi.

Všetky tieto zručnosti, spolu s mnohými ďalšími, tvoria mozaiku pojmu čitateľská gramotnosť. Byť „gramotný“ dnes znamená omnoho viac ako v minulosti. Nejde iba o plynulé čítanie a bezchybný pravopis, ale o schopnosť bezpečne sa orientovať vo svete informácií a zvládať zložité komunikačné situácie. Práve v tom naši žiaci zaostávajú za celosvetovým štandardom.

Začali to negramotní zamestnanci

Zaujímavosťou je, že hoci sa výskum čitateľskej gramotnosti spája v súčasnosti najmä so školským prostredím, prvé impulzy na skúmanie tohto fenoménu sa vynorili najprv vo svete dospelých, v bežnej pracovnej praxi. S nástupom nových technológií a nových foriem práce začali neúnosne pribúdať situácie, kedy zamestnanci rôznych firiem napriek tomu, že vedeli riadne čítať aj písať, nerozumeli dôležitým oznámeniam a inštrukciám. Efektívna práca sa zbytočne brzdila a zvyšoval sa i počet pracovných

úrazov. Zistenie, že čitateľská gramotnosť je životne dôležitá zručnosť, ktorá podmieňuje efektívnosť nielen daného podniku, ale v širšom meradle aj produktivitu celej ekonomiky, podnietilo následne záujem o jej hlbší výskum.

Prvé metodologicky prepracované výskumy úrovne čitateľskej gramotnosti dospelých sa zrealizovali v USA v druhej polovici minulého storočia. V plnom rozsahu potvrdili intuitívne formulované nepríjemné skutočnosti o úrovni čitateľskej gramotnosti dospelých. Tieto zistenia potom pomerne rýchlo našťartovali prieskumy čitateľskej gramotnosti aj v Európe a položili základy budúceho masívneho medzinárodného porovnávania.

Slabé čitateľské zručnosti sú celospoločenský problém

Prvý veľký porovnávací prieskum čitateľskej gramotnosti dospelých sa na medzinárodnej úrovni zrealizoval v roku 1994 (*International Adult Literacy Survey – IALS*). Druhá vlna zbierania údajov prebehla v roku 1998 (*Second International Adult Literacy Survey – SIALS*). Žiaľ, Slovensko sa ani do jedného z prieskumov nezapojovalo, preto dnes nevieme objektívne hodnotiť úroveň čitateľských zručností starších generácií, iba školopovinných detí. Je však veľmi pravdepodobné, že naši dospelí majú rovnaké problémy ako naše deti a starosta, ktorý nevie poriadne prečítať svoj sľub, nebude iba pobavenia hodnou výnimkou. Ak sa totiž v škole naučené zručnosti v dospelosti nepoužívajú, dokážu nadobro vyblednúť.

Znepokojujúce sú aj výsledky Českej republiky, ktorá sa druhej vlny prieskumov zúčastnila a získala relevantné poznatky o tom, na koľko formálne dosiahnuté vzdelanie Čechov nekorešponduje s ich reálnymi zručnosťami a do akej miery je nízka úroveň ich tzv. funkčnej gramotnosti zdrojom napätia na pracovnom trhu. Významný problém dospelých u našich susedov potvrdil nedávno i spoločný prieskum českého ministerstva financií a Českej národnej banky *Měření finanční gramotnosti dospělé populace České republiky v roce 2010*. Odhalil neúnosne vysoké percento obyvateľov ČR, ktorí nerozumejú ponuke bankových produktov, obsahu zmlúv a najmä záväzkov, ktoré pre nich zo zmlúv vyplývajú a nevedia si ani stanoviť reálny odhad vlastných finančných možností. Aj tieto skutočnosti naznačujú, že nízka úroveň čitateľských zručností zasahuje oveľa širšie spektrum spoločnosti.

Situácia na Slovensku

Aktuálny obraz o úrovni čitateľskej gramotnosti našej dospeléj populácie by sa mal začať rýsovať už tento rok, kedy sa Slovensko po prvýkrát zapojí do tretieho rozsiahleho medzinárodného prieskumu, zameraného na skúmanie úrovne základných životných zručností (*Programme for the International Assessment of Adult Competencies – PIAAC*). Už teraz sa však dá vysloviť predpoklad, že dospelí našich 15-ročných žiakov zrejme netromfnú.

Túto obavu podporujú i nedávno publikované výsledky výskumu P. Gavoru *Sonda do čitateľskej gramotnosti vysokoškolských študentov (2010)*. Na zisťovanie úrovne čitateľskej gramotnosti našich vysokoškolákov použil rovnakú sadu úloh, aké riešili 15-roční žiaci pri testovaní PISA v roku 2006. Závbery sú varujúce. Vysokoškoláci síce dosiahli podľa očakávaní lepšie výsledky, avšak ich skóre bolo nečakane nízke. Výskum tak potvrdil predpoklad, že slabé čitateľské zručnosti netrápia len školopovinných žiakov, ale aj ich starších kolegov. Zároveň naznačil, že problematika čitateľskej gramotnosti presahuje hranice základných škôl a vyžaduje jej širšiu pozornosť.

Len škola nás nespasí

Ak je problematika čitateľskej gramotnosti natoľko široká a zložitá, ako sa pri pohľade zblízka ukazuje, nebude zrejme ani recept na jej zvládnutie jednoduchý. A hoci prieskumy PISA zvädzajú zúžiť celý problém iba na prostredie škôl, ak má s porozumením textu ťažkosti celá spoločnosť naprieč generáciami, treba podľa toho pristupovať aj k hľadaniu vhodných riešení.

Širší záber podpory čitateľskej gramotnosti by prospel všetkým, nielen deťom. Ale pochopiteľne, najmä im, keďže sa treba sústrediť najmä na podporu nastupujúcej generácie. Nestačí však hodiť celú zodpovednosť za ich prípravu na plecia škôl. Relevantné výskumy upozorňujú, že aj domáce prostredie a najmä celková kultúrna atmosféra v spoločnosti môžu byť pre úspešný rozvoj čitateľských zručností rozhodujúce, ako je to napríklad v tak často spomínanom Fínsku.

Nie je jedno, či našim deťom rodičia doma čítajú alebo nie, alebo či v nich niekto ďalší okrem učiteľov prebúda chuť čítať knihy len tak pre potešenie. Rovnako nie je jedno, čo deti čítajú, počúvajú, vyhľadávajú na internete a následne so svojím okolím komentujú, na akej úrovni a v akej kvalite sa im to ponúka a aké nástroje majú k dispozícii na spracovanie toľkých podnetov. Ponuka knižníc a kníhkupectiev, repertoár divadiel, úroveň televíznych programov, internetových diskusií, politických prejavov, či aktuálneho spravodajstva v médiách – to všetko sú stimuly, atakujúce ich každodenné vnímanie, to všetko je materiál, na ktorom nepretržite trénujú porozumenie nielen textu, ale i svetu.

Je jasné, že v tej záľahke podnetov a informácií potrebujú naše deti pomoc. Od školy však nemožno očakávať, že im dá do ruky jednoduchý návod ako cez to všetko preplávať a nestratiť sa, škola samotná to jednoducho nezvládne, nech by bola i dokonale zreformovaná. Ich ďalšími sprievodcami musíme byť aj my ostatní, minimálne tí z nás, ktorých mozog ešte nestihol nadobro zakrpať.

Autorka je analytička KI.

SEBAODMEŇOVANIE BEZ BÁZNE A HANY

Dušan Sloboda

Čoraz hlbší ponor verejných financií pod tenkú červenú čiaru do deficitov a dlhov donútil našich zástupcov v exekutive i v parlamente k zníženiu si plátov a dokonca k zmenám v pravidlách určovania platových pomerov. Nie je zarážajúce, že dosiaľ k žiadnym systémovým zmenám na tomto poli nedošlo aj v našej samospráve?

Poslanci Národnej rady SR si znížili platy. Po novom bude ich plat odvodený aj od výšky deficitu za predchádzajúci kalendárny rok. Ak ten dosiahne sedem a viac percent, tak sa platy znížia o 15 percent trojnásobku priemernej nominálnej mesačnej mzdy. Ak sa bude schodok pohybovať medzi piatimi a siedmimi percentami, dôjde k 10-percentnému zníženiu, keď bude deficit v rozmedzí od troch do piatich percent, poslanceká mzda sa zníži o 5 percent a v prípade deficitu nižšieho ako 3 percentá sa platy znížovať nebudú. Keďže od platových pomerov poslancov parlamentu sa odvíjajú okrem iného i platy členov vlády, k zníženiu plátov dochádza i v prvých radoch exekutívy.

O tom, či má alebo nemá byť pri posudzovaní prijímaných noriem, rozhodovaní a hlasovaní o nich poslanec NR SR zväzovaný svojou mierou podielu zodpovednosti za deficit verejných financií i s odrazom na vlastné platové pomery, sa viedla polemika. Prijímaná zmena bola oponovaná i názorom, že úloha a zodpovednosť poslancov NR SR nie je vhodné zužovať na schvaľovanie takého rozpočtu verejnej správy a takých noriem, ktoré nevytvárajú nadmerný deficit (potreba vyrovnaného či prebytkového rozpočtu je vnímaná ako chiméra). Ak by sa aj to vnímanie zúžilo len na onen ekonomický pohľad, netreba zabúdať i na to, že krátkodobé náklady na niektoré potrebné reformy môžu pri ich spustení vyvolať tlak na vyšší deficit, no z dlhodobého hľadiska sú prínosom, a môže byť otázne, či by za ich schválenie mali byť poslanci „potrestaní“ znížením plátu. Ale ak sa nemali, že reformy sprvu „bolia“, prečo by to nemali pociťovať i ich autori, však? Nehovoriac o tom, že ešte vždy sa dá v štátnej chobotnici niekde inde sekať a šetriť, ak je motivácia, a o tú tu práve ide. Vo verejnej správe však máme vhodnejšie ihrisko, na ktorom by rozhodne hneď mali začať platiť pravidlá podobné tým, ktoré poslanci NR SR schválili sami seba.

Samosprávni páni a vládcovia na okraji záujmu?

Pochopiteľne, mám na mysli našu samosprávu. Do platových pomerov a odmeňovania v samospráve by bolo taktiež potrebné vniesť jasné a striktné pravidlá a zmeniť príslušné zákony. V súčasnosti je totiž odmeňovanie v samospráve príliš benevolentné.

Na jednej strane sú starostovia a primátori, ktorí majú v zákone o platových pomeroch určenú základnú úroveň plátu odvíjajúcu sa od počtu obyvateľov ním vedené obce, mestské časti či mesta. Tento základ im však zastupiteľstvo môže zvý-

šiť až na dvojnásobok, plus pridať ďalšiu zložku „s prihliadnutím na náročnosť a kvalitu výkonu funkcie“ vo forme odmeny až do 50 percent súčtu plátov za obdobie, za ktoré sa odmena poskytuje. Pričom odmena sa pokojne, samozrejme „s prihliadnutím na náročnosť a kvalitu výkonu funkcie“, môže poskytovať hoc i každomesačne. V tomto duchu napríklad mestskí poslanci v Čadci koncom roka 2007 rozhodli, že vtedajší primátor tohto 30-tisícového mesta Jozef Vražel (ĽS-HZDS) v súlade so zákonom mohol istý čas, kým na tú trufalosť neupozornili rozhorčených občanov médiá, poberať plat vo výške rovných 180-tisíc korún mesačne.

Armáda komunálnych poslancov

Na druhej strane je približne 21-tisíc poslancov obecných, miestnych a mestských zastupiteľstiev, ktorí nemajú žiadne obmedzenia na stanovovanie si odmien. Pravidlá odmeňovania a výšku odmien si schvaľujú podľa vlastnej ľubovôle v zastupiteľstve v každej obci, mestskej časti či meste. Jedinou skupinou komunálnych poslancov na Slovensku, ktorá má svoje odmeny zákonom ako-tak limitované, sú poslanci v Košiciach.

Zákon o meste Košice totiž stanovuje, že „celková výška všetkých druhov odmien poslancov mestského zastupiteľstva nesmie byť v kalendárnom roku vyššia ako 15-násobok minimálnej mesačnej mzdy“, a pre poslancov miestnych zastupiteľstiev platí obmedzenie na „10-násobok minimálnej mesačnej mzdy“. Tento nerovný stav je spôsobený tým, že namiesto toho, aby sme mali všeobecne základné pravidlá rovnaké pre všetky samosprávy podľa zákona o obecnom zriadení, existujú špeciálne zákony pre Bratislavu a pre Košice – teda pre jediné dve mestá Slovenska s dvojurovňovou samosprávou na úrovni mesta a mestských častí. A i tu je nerovný stav, keďže Bratislava nemá a Košice majú limity pre odmeny poslancov – teda limity pre náklady samosprávy na poslancov.

Je nepochybné, že by samosprávy mohli a vedeli nájsť rezervy i v oblasti odmeňovania výkonu funkcie poslancov. Ak o to však nejavia záujem, je tu priestor pre zamyslenie našich zákonodarcov v NR SR, či by nebolo vhodné komunálnym poslancom schváliť striktné zásady odmeňovania zákonom. V súčasnosti ostávajú komunálni poslanci (okrem tých košických) jedinými funkcionármi pôsobiacimi vo verejnej správe, ktorí nemajú zákonom upravené platové náležitosti a odmeňovanie. Prezident, členovia vlády, šéfovia ústredných orgánov štátnej správy, poslanci NR SR, poslanci žúp, predsedovia samosprávnych krajov, primátori a starostovia, hlavní kontrolóri, úradníci v štátnej (i tzv. verejnej) službe, sudcovia, prokurátori – všetci tí majú zákonom upravené platové náležitosti. Až na komunálnych poslancov.

Slobodne, ale i zodpovedne?

Schválenie novely zákona, ktorou sa menili platové pomery poslancov NR SR, označil predseda parlamentu Richard Su-

lík v ankete denníka SME za čin roka 2010. Poslanci sa podľa neho zachovali zodpovedne v situácii, keď celý štát musí šetriť. Fajn, bolo by však vhodné, ak by podobná spoluzodpovednosť bola vyžadovaná aj od našich volených zástupcov v samospráve. V návrhu novely, ktorú v decembri 2010 v parlamente predložili poslanci zo Sulíkovej SaS, totiž tento prístup absentuje. Ak by bola vo februári parlamentom prijatá bez zmien, starostom a primátorom by síce mali o 10 percent klesnúť koeficienty, podľa ktorých sa v závislosti od počtu obyvateľov stanovujú ich základné platy, avšak poslanci SaS zároveň navrhujú, aby zastupiteľstvo mohlo ich plat slobodne a bezmedzne navýšiť.

Kde je však princíp zodpovednosti? Ten je totiž mnohým samosprávam akosi neznamý, a ich slobodne navrhované deficity pri slobodne navýšaných platoch a odmienach zaplatíme nakoniec i tak len my všetci. A to nielen cez fiškálnu decentralizáciu, ale i cez „doplatky“, ktoré tak Ficova ako i Radičovej vláda na účet „krízou zubožených“ samospráv opakovane nakoniec z našich daní zaslala.

Čo robiť?

Nielen vzhľadom na krízu, zadlžovanie samospráv, rôzne komunálne zlodejiny pri obstarávaní, predajoch a prenájdoch majetku, a nezriedka i neochotu a neschopnosť šetriť tak, ako sú nútené šetriť bežné slovenské domácnosti, treba obmedziť svojvoľné schvaľovanie odmien starostom a primátorom a tiež nezabúdať i na komunálnych poslancov.

Základné platy a odmeny našich volených zástupcov v samospráve by sa nemali odvíjať od počtu obyvateľov, ale od objemu rozpočtovaných zdrojov, s ktorými daná samospráva hospodári. Ďalšie odmeňovanie nad takto stanovený základ by malo byť naviazané na výsledky hospodárenia samosprávy a na dodržiavanie zákonov. Ak samospráva hospodárla v predošlom roku deficitne, komunálni politici by nemali mať možnosť navýšiť si základné platy a odmeny. Zmysel odmien má byť predsa motivačný a odmena za samotný výkon funkcie je absurdná – veď za ten dostávajú starostovia a primátori základný plat, a podobne by mali dostávať i poslanci základnú odmenu, pričom jej navýšenie by malo byť ako druhá „motivačná“ zložka len v prípade dobrého hospodárenia a dodržiavania zákonov.

Za každú prácu patrí primeraný plat či odmena, a to či už v súkromnom alebo verejnom sektore. Ak však niektorí starostovia či primátori poberajú vyššie platy a odmeny, než prezident, premiér a členovia vlády či poslanci parlamentu, niečo nie je v poriadku. Ibaže by sme si mysleli, že viesť mesto či mestskú časť je väčšia zodpovednosť ako zodpovednosť za smerovanie celého štátu.

TRAGÉDIA EURA

Philipp Bagus

Nedávna kríza eurosystému otriasa finančnými trhmi a vládami. Euro výrazne devalvovalo voči iným menám, a to tempom znepokojujúcim pre politické a finančné elity. Tie sa boja straty kontroly. Mesačník Európskej centrálnej banky (ECB) z júna 2010 potvrdzuje, že európsky bankový systém bol začiatkom mája 2010 na pokraji kolapsu. Niekoľko európskych vlád, vrátane francúzskej, bolo na hranici platobnej neschopnosti. V skutočnosti riziko platobnej neschopnosti niektorých európskych bánk, merané prostredníctvom kreditných swapov, sa zvýšilo viac ako počas paniky, ktorá nasledovala po kolapse Lehman Brothers v septembri 2008.

Politický establišment, reagujúc na krízu, sa zúfalo snažil zachrániť socialistický projekt spoločnej nekrytej meny pre Európu. Uspel – aspoň nateraz. Po intenzívnych rokovaniach bol vytvorený bezprecedentný „záchranný balíček“ 750 miliárd eur na podporu európskych vlád a bánk. ECB však začala robiť niečo, čo mnohí predtým považovali za nemysliteľné: priamy nákup vládnych dlhopisov. A to je konanie, ktoré podkopáva jej dôveryhodnosť a nezávislosť. Vnímanie menového projektu Európskej menovej únie (EMÚ) verejnosťou a trhmi už nikdy nebude také, ako predtým.

Rastie odpor voči týmto bezprecedentným opatreniam, najmä v krajinách s tradične konzervatívnou monetárnou a rozpočtovou politikou. Prieskum verejnej mienky v Nemecku ukázal, že 56 percent Nemcov bolo proti takémuto fondu finančnej výpomoci (tzv. bailout-u).

Neprekvapuje, že väčšina Nemcov sa chce vrátiť k marke. Zdá sa, že intuitívne chápu, že práve oni v tomto zložitom systéme strácajú. Vidia, že oni pravidelne sporia a uťahujú si opasky, zatiaľ čo vlády iných krajín sa púšťajú do rozhadzovačných flámov. Jasným príkladom je grécky program

„Cestovný ruch pre každého“ – dovolenka pre chudobných financovaná z vládnych zdrojov. Grécka vláda v tomto programe pokračuje dokonca aj uprostred krízy, aj keď znížila počet dotovaných dovolenkových nocí na dve. Grécka vláda tiež udržiava štedrejší systém verejného financovania dôchodkov ako má Nemecko. Gréci pracujúci dostávajú dôchodky až do výšky 80 percent ich priemerných zárobkov. Nemeckí pracujúci dostávajú iba 40 percent a v budúcnosti majú dostávať iba 42 percent. Kým Gréci dostávajú štrnásť dôchodkov ročne, Nemci dostávajú dvanásť.

Nemci hodnotia finančnú výpomoc Grécku akoby ich niekto „obtiahol“. Táto „pomoc“ zviditeľňuje nedobrovolné transfery tvoriace podstatu EMÚ. Avšak väčšina ľudí stále celkom nerozumie, ako a prečo ich platia. Majú podozrenie, že s tým má niečo spoločné euro.

Projekt eura presadzovali európski socialisti, aby dosiahli svoj sen o centralizovanom európskom štáte. Tento projekt však zlyhá. Jeho kolaps nebude ani zďaleka náhodou. Je zabudovaný už v inštitucionálnom nastavení EMÚ. Je to príbeh intríg a ekonomických a politických záujmov. Je to šokujúci príbeh boja politikov o moc, vplyv a o ich vlastné egó.

Autor pôsobí ako docent ekonómie na Univerzite kráľa Juana Carlosa v Madride.

Článok predstavuje úvod knihy Philippa Bagusa *The Tragedy of the Euro*, ktorá bola vydaná v roku 2010 a v elektronickej podobe je dostupná na www.mises.org.

Preložil Svetozár Gavora, spolupracovník KI.

UDIALO SA:

1) Dňa 9. decembra 2010 prezentoval analytik KI *Ivan Kuhn* výsledky aktuálneho prieskumu verejnej mienky zameraného na postoje slovenských občanov k nedemokratickým režimom a podpore demokracie a občianskych slobôd v zahraničí. Viac na webstránke KI v sekcii KI KOMENTUJE.

2) Dňa 15. decembra 2010 KI vyhlásil výsledky piateho ročníka súťaže *Študentská eseje 2010*. Téma piateho roka esejistickej súťaže bola *Čo očakávam od slovenskej vlá-*

dy? Hlavným partnerom a sponzorom súťaže bola spoločnosť *Gratex International*, a. s. a internetový obchod *Realshop*. Dalším partnerom a sponzorom súťaže bol *Ing. Tibor TAKÁČ* a spoločnosť *GEOPLÁN-Rožňava*, s. r. o. Viac o výsledkoch súťaže a ocenené eseje nájdete na webstránke KI v sekcii *ŠTUDENTSKÁ ESEJ*.

3) Dňa 21. decembra 2010 bolo zverejnené hodnotenie *HESO za obdobie za III. štvrtrok 2010*. Jedným z hodnotiteľov v rámci

tohto projektu *INEKO* je i ekonóm KI *Peter Gonda*. Viac na webstránke KI v sekcii *KI INFORMUJE*.

4) V decembri 2010 sa z okruhu ľudí KI v médiách nielen k aktuálnym témam vyjadrovali: *Zuzana Zimenová*, *Peter Gonda*, *Radvan Kazda*, *Ivan Kuhn*, *Dušan Sloboda* a *Tomáš Zálešák*.

Viac nájdete na www.konzervativizmus.sk v sekciiach *ČLÁNKY*, *ROZHOVORY*, *KI KOMENTUJE*, *AUDIO/VIDEO KI* a *BLOGY*.

Do nového roka opäť so starými dobrými „konzervami“!